

LA PATRIMONIALITZACIÓ DEL PASSAT EN UNA VALL DEL PIRINEU*

Resum

Aquesta presentació es proposa discutir una sèrie de dinàmiques socials i la seva relació amb les actuacions polítiques en l'àmbit de la cultura en una vall del Pirineu català. L'estudi de l'aplicació de polítiques culturals i la seva capacitat de configurar noves realitats socials ha de ser considerat a l'hora d'analitzar algunes dinàmiques que es desenvolupen a nivell local. En la base d'aquests processos trobem el suport a un model econòmic orientat al turisme i a la construcció, que suposa unes característiques específiques que determinen l'aplicació de polítiques. L'estudi d'aquestes polítiques permet entendre les distintes formes en què les administracions configuren l'espai viscut de les comunitats, influint en les pràctiques i representacions del grup.

Des d'una perspectiva etnogràfica plantejo l'existència d'un discurs de referència al passat que s'ha convertit en una dimensió hegemònica de la realitat social, i que dona com a resultat el que denomino com la patrimonialització del passat. Aquest discurs és per una banda promogut per les actuacions de l'administració, però també forma part d'àmbits no relacionats amb les polítiques públiques, com poden ser la vida social dels pobles o bé la vida privada dels individus. Les diferents formes com s'utilitza la referència al passat és un camp que ens permet analitzar els conflictes socials, els processos de selecció del passat i d'invenció de la tradició. La participació dels poders locals en la configuració d'aquest discurs de referència al passat ha de ser entesa en el context dels nous models de desenvolupament local.

Paraules clau: patrimonialització, Pirineus, polítiques culturals, invenció de la tradició.

**Camila del Mármol
Cartañá**

Abstract

This paper discusses the relationship between cultural policy making and different emerging social dynamics in a Pyrenean Valley. It focuses in particular on local level implementation processes

* Aquest treball es basa en una recerca etnogràfica començada el maig de 2005 que s'engloba en un projecte de tesi doctoral. La recerca forma part del grup d'investigació anomenat «Globalización y producción de localidad. Implicaciones para el desarrollo y las políticas locales», finançat pel Ministeri d'Educació i Ciència d'Espanya i cofinançat pel Programa Feder (SEJ2004-07593\SOCI). Agraïxo especialment a Joan Frigolé la seva guia professional i suport durant aquesta recerca.

of cultural policies and their ability to reconfigure social realities at the local scale. We argue that public policies and their implementation processes are underpinned by a dominant economic model predefining policy action especially in fields like tourism and construction. The ethnographic study of different forms of policy praxis allows us to understand how local administrations effectively remodel community life, affecting collective practices and representations. As an outcome of this study, we suggest that the concept of patrimonialisation and its persistent reference to the 'past' have acquired a hegemonic dimension as a discourse to formulate local reality. While this discourse is promoted by different public policy bodies, its rhetoric increasingly also penetrates every level of society. The different ways in which the reference to the past is being used constitutes a pertinent field to explore social conflicts, especially conflicting processes related to the selection of the past and the invention of tradition. Taking into account this new model of local development, we aim to understand the participation of local power in the configuration of patrimonialisation discourses.

Keywords: patrimonialization, Pyrennes, cultural policies, invention of tradition.

En aquest article es proposa discutir una sèrie de dinàmiques socials i la seva relació amb les actuacions polítiques en l'àmbit de la cultura en una vall del Pirineu català. L'estudi de l'aplicació de polítiques culturals i la seva capacitat de configurar noves realitats socials ha de ser considerat a l'hora d'analitzar les dinàmiques que es desenvolupen a nivell local. A la base d'aquests processos trobem el suport a un model econòmic orientat al turisme i la construcció que suposa unes característiques específiques que determinen l'orientació de l'activitat pública. L'estudi de la praxi política permet entendre les diferents formes com les administracions configuren l'espai viscut de les comunitats, tot influint en les pràctiques i representacions del grup.

Des d'una perspectiva etnogràfica plantejo l'existència d'un discurs de referència al passat que s'ha convertit en una dimensió hegemònica de la realitat social, i que dona com a resultat diferents processos de patrimonialització. Aquest discurs és per una banda promogut per les actuacions de l'administració, però també forma part d'àmbits no relacionats amb les polítiques públiques, com pot ser la vida social dels pobles o bé la vida privada dels individus. Les diferents formes com s'utilitza la referència al passat és un camp que ens permet analitzar els conflictes socials, els processos de selecció del passat i d'invenció de la tradició. La participació dels poders locals en la configuració d'aquest discurs ha de ser entesa en el context dels nous models de desenvolupament local.

Nous models de desenvolupament. Turisme i patrimoni

Per poder entendre els fenòmens que permeten els processos de patrimonialització del passat és necessari tenir en compte un context de canvis profunds que han transformat, en

els últims cinquanta anys, un sistema agrícola ramader i una indústria incipient en una economia terciària orientada a la construcció i al turisme. En les últimes dècades s'han desenvolupat intents per estabilitzar un sistema econòmic encara en estructuració, fortament dependent de l'exterior i que planteja el turisme com un element clau en la configuració del territori. En un context de canvis globals que determinen la producció de les localitats, la necessitat d'atraure el turisme per consolidar així un sistema econòmic feble ha de ser considerat en analitzar les noves pràctiques i representacions socials.

La meua investigació s'ha centrat en la comarca de l'Alt Urgell, i la major part del treball de camp s'ha desenvolupat en una vall amb elevats índexs de despoblació. La Seu d'Urgell funciona com a centre neuràlgic per a l'aplicació de polítiques en tota la comarca. Les successives crisis han deixat un territori desarticulat i amb grans diferències territorials on la capital es manté com una de les ciutats més importants del Pirineu català, i la proximitat d'Andorra li dóna un especial dinamisme. Per altra banda, tenim diferents municipis de grans dimensions amb unes densitats de població que es compten entre les més baixes de tot Catalunya. Dins del model d'economia de mercat desenvolupat en les últimes dècades, el paper de la inversió pública defineix els seus objectius posant les bases per a la futura aparició de capitals privats. En el cas de la comarca en qüestió, les polítiques aplicades, directament o indirectament finançades amb fons estatals i de la Unió Europea, presenten un model de desenvolupament del territori que respon a una línia del que ha de ser el futur de la regió. La promoció del desenvolupament turístic és una part preponderant de l'actuació pública, i respon a un model que no és pas exclusiu d'aquest territori.

L'aparició del turisme com a factor de desenvolupament econòmic, després de les successives crisis que va patir el territori, posa les bases per a una reformulació de les comunitats que s'han de convertir en «destinacions turístiques». Aquesta característica projecta la comunitat cap a fora imposant-li una qualitat escènica que pressuposa l'existència d'un públic espectador. És en aquest context que una sèrie d'elements del passat són posats en valor i adquireixen nous significats. Segons Kirshenblatt-Gimblett «el patrimoni o herència cultural és una nova forma de producció cultural, una nova indústria que dóna valor al passat en el present» (2001: 44). L'activació patrimonial de diferents elements del passat, la seva selecció i posada en valor, ha de ser entesa en el context d'aquests nous models de desenvolupament on l'atracció de visitants es converteix en una necessitat. El passat funciona com a reservori d'elements factibles de ser revalorats: diferents pràctiques econòmiques i socials, oficis i tradicions, música i festes; són tots elements que poden ser activats en àmbits tant públics com privats. «El patrimoni i el turisme són indústries en col·laboració l'una amb l'altra: el patrimoni converteix els llocs en destinacions i el turisme els converteix en viables, des del punt de vista econòmic, com a representació d'ells mateixos. En una economia turística, els llocs esdevenen museus d'ells mateixos.» (Kirshenblatt-Gimblett, 2001: 46)

En l'origen dels processos de patrimonialització podem reconèixer el paper clau que juguen les diferents forces presents en la societat, convertint-se en un camp apte per a la confrontació simbòlica dels poders existents. Seguint a Prats (1997), tota activació ha de ser consensuada per convertir-se en patrimoni; es tracta d'una representació que pot ser contestada, refutada o bé acceptada. Els processos de patrimonialització de la cultura i del medi natural estan relacionats amb les polítiques i discursos d'identitat, la producció de la memòria i els processos de tradició selectiva. Per tant, per poder conèixer les repercussions socials d'aquests processos és necessari tenir en compte el paper que tenen el patrimoni i la tradició en la construcció d'hegemonies. El paper del poder polític és determinant en un gran nombre d'activacions patrimonials, encara que no és exclusiu.

L'aplicació de les polítiques d'activació patrimonial suposen una sèrie de repercussions socials i culturals, i influeixen en la configuració de les realitats locals. Encara que el paper de l'Estat continua essent primordial en la constitució de les subjectivitats (Trouillot, 2003; Randeria, 2003), aquestes pràctiques no es limiten a l'activitat estatal sinó que existeixen una sèrie d'institucions i òrgans administratius que exerceixen un tipus de praxi política que també delimita la creació de ciutadans i la consciència que tenen d'ells mateixos, i també el paper que desenvolupen en el conjunt del territori més ampli del qual formen part. Podem pensar en diferents nivells de l'Administració que busquen, de manera més o menys explícita, la seva pròpia concreció com a realitat institucional de referència d'un territori, motiu pel qual es necessita no solament la constitució de subjectivitats en relació amb l'espai determinat, sinó també la configuració del propi territori en l'imaginari social dels seus habitants, els límits dels quals poden no remuntar-se gaire enrere en el temps.

Si com s'ha dit fins ara, és l'Estat el que manté una sèrie de prerrogatives que tenen com a efecte la constitució de subjectes polítics alhora que determina un territori d'actuació (exercici de la sobirania), m'interesso aquí pels diferents nivells de governabilitat en els escenaris de la globalització. Mentre s'ha ressaltat el paper de les entitats supraestatals i el seu impacte en els nous ordres de govern mundial, considero important centrar també l'atenció en entitats i administració infraestatals. Es tractaria d'òrgans de govern regional, provincial o local que, a pesar d'estar condicionats en la seva capacitat d'actuació pels condicionaments de diferents esferes globals, es caracteritzen per exercir el seu poder de govern en territoris i poblacions reduïdes. Aquesta característica ens permet apropar-nos de manera privilegiada als estudis sobre l'aplicació de polítiques públiques, en tractar-se d'un context adequat per a l'estudi etnogràfic. Aquest enfocament ens permet observar per una banda les diferents realitats polítiques que condicionen l'exercici del poder a nivells locals, però també ens apropa als processos mitjançant els quals les entitats locals són capaces d'assegurar-se espais d'actuació, movent-se entre els intersticis de poder que deixen altres esferes més àmplies i poderoses (en aquest cas la UE, el govern espanyol i la Generalitat de Catalunya).

Es pot distingir una orientació clara de les polítiques de desenvolupament local de la Unió Europea que busquen superar el control dels estats centrals i potenciar els nivells de governabilitat regional. Allières (2005) ja va plantejar la realitat de regionalització de la Comunitat Europea, i destaca les noves possibilitats que això suposa per a la transformació dels poders locals; també obre una sèrie d'interrogants sobre les relacions entre les elits polítiques i el territori. Segons Garcia i Genieys (2005), el nou lideratge polític es distingeix per la creació de nous rols i la mobilització de les identitats locals, comptant amb la participació de les poblacions locals. És sota aquesta perspectiva que s'ha d'entendre l'activitat política dels organismes regionals, per poder entendre la producció dels territoris en el context més ampli que els condicionen i determinen.

Els projectes culturals de l'Administració estan encapçalats a la comarca en la qual he treballat pel Consell Comarcal de l'Alt Urgell. Aquest organisme impulsa i coordina una sèrie d'iniciatives finançades des d'organismes de major abast, com poden ser la Diputació de Lleida, la Generalitat de Catalunya o la Unió Europea. Aquí em centraré en les polítiques culturals, orientades la gran majoria en les activacions patrimonials del territori. Traçar els lligams que uneixen la localitat amb els diferents contextos, com poden ser els processos globals de reestructuració econòmica o bé les tendències actuals de les polítiques aplicades segons els diferents àmbits d'actuació, ens ajuda a contemporitzar els subjectes i entendre les pràctiques i les representacions locals com a productes d'aquestes interconnexions.

Discurs de referència al passat

Les polítiques del Consell Comarcal orientades a la celebració i conservació del patrimoni, tant a nivell material com d'aquells aspectes propis de la «tradició», fan èmfasi en la recuperació del passat definint què és el que ha de ser recuperat i exaltat. Però aquesta recuperació no es limita a les accions de l'Administració, també és utilitzada per diferents grups i individus com a element que legitima i atorga valor. La influència d'aquest discurs s'estén fins tenyir amb la seva retòrica tots els àmbits de socialització. D'aquesta manera és internalitzat pels subjectes i configura la manera de representar i viure el territori.

És en un context de fortes crisis econòmiques i davant la necessitat de desenvolupar nous models que garanteixin la supervivència de la comarca que s'estructura un discurs present en diferents àmbits de la vida social. Des d'una perspectiva etnogràfica plantejo l'existència d'un discurs hegemònic de referència al passat que supera els àmbits propis de la patrimonialització (museus, exhibicions, etc.) i estén la seva retòrica a tots els àmbits de sociabilitat. Aquest discurs exalta determinats aspectes del passat i els converteix en símbols identitaris i referents culturals de la societat; en ser internalitzat, passa a produir i estructurar l'experiència viscuda, la relació que estableixen els subjectes amb el territori i amb el seu passat.

Les pràctiques de la quotidianitat ens revelen una contínua revalorització i reinvençió de materials del passat que passen a formar part tant del patrimoni cultural dels pobles com de la vida quotidiana. Aquestes pràctiques s'inscriuen dins dels processos de tradició selectiva, i afavoreixen el que he denominat com a nostàlgies imaginades, que inclouen els processos de recuperació, es podria dir gairebé obsessiva, d'elements del passat de manera inconexa i, principalment, descontextualitzada. La producció de nostàlgies s'ha d'entendre com respostes, adaptacions o reaccions als processos de globalització que han reestructurat la realitat social i econòmica del territori. L'estudi de Frigolé sobre les trementinaires és un exemple a la mateixa comarca de com una figura del passat en una comunitat amenaçada per les noves realitats econòmiques és recuperada i museïtzada: «[...] la recuperació simbòlica pel museu de les dones que anaven pel món com un aspecte més de la producció simbòlica de localitat en el context de la globalització, en el sentit de considerar la recuperació i/o recreació d'un element d'una cultura "morta" no com una reacció tradicionalista o nostàlgica, sinó com una resposta a les forces de la globalització» (2005: 10). Si bé aquests processos de patrimonialització són activament promoguts per les polítiques culturals del Consell Comarcal de l'Alt Urgell, alhora subvencionades per esferes de l'administració tant nacional com transnacional, aquestes pràctiques s'han convertit en hegemòniques en no limitar-se a l'àmbit de les polítiques públiques, per marcar tendències que afecten les esferes més íntimes de la vida social. Per això l'establiment d'aquest model hegemònic de referència al passat respon a diferents factors, i ha de ser entès com el resultat de la interacció dialèctica de diversos actors que actuen sobre el territori.

És doncs en el context dels canvis socials i econòmics que van reestructurar la realitat viscuda de moltes poblacions que es recreen festes i oficis, es recuperen costums gastronòmics, aplecs i tradicions arquitectòniques, i també se n'inventen de noves. Juntament amb la inauguració de museus i d'exposicions d'elements caracteritzats com a tradicionals es recuperen en nivells més domèstics receptes tradicionals per cuinar melmelades, olles antigues trobades en trasters i altres eines domèstiques, així com cartes i fotografies que passen a formar part d'un patrimoni més íntim de l'àmbit d'allò privat. No només se celebren festes en honor d'oficis desapareguts (com pot ser el cas dels raiers a Coll de Nargó i les trementinaires a Tuixent) sinó que a la vegada s'obren acadèmies de balls tradicionals que recorren la comarca i es recopilen antigues cançons recorrent a la memòria oral dels habitants. Les cases també van recuperar poc a poc, gràcies a mesures urbanístiques i de decoració, un aspecte que respon a una visió idealitzada i romàntica del que va ser el passat.

Aquestes reconstruccions històriques, a mig camí entre la invenció i la recuperació, passen a convertir-se en marcadors identitaris que identifiquen i singularitzen als pobles. Ens trobem amb una contínua reelaboració de signes d'identitat dels pobles i valls que es materialitzen en l'obertura d'un nou museu, la trobada d'algun element arqueològic o bé la celebració d'alguna festa. Com a exemple podem pensar en la Ruta dels Museus d'Oficis d'Ahir,

una sèrie de museus que recuperen diferents oficis considerats com a «tradicionals», i que comparteixen la característica d'haver desaparegut durant el segle XX. Es tracta d'una activació patrimonial promoguda principalment pel Consell Comarcal en associació amb els ajuntaments i alguna entitat privada. Són museus de petites dimensions distribuïts per diferents pobles de la comarca, i encara que el paper del Consell va ser determinant a l'hora de promoure la seva concreció, en molts casos es tracta d'idees sorgides de particulars.

A més d'aquestes pràctiques promogudes o bé dirigides pel Consell Comarcal, existeixen també una sèrie d'actuacions públiques en les quals participa activament la societat civil. La influència de la referència al passat no es limita als discursos promoguts per l'Administració, sinó que sobrepasa l'àmbit de les polítiques públiques, i afecta la producció de pràctiques socials en el territori. Em refereixo, per exemple, a la constitució d'associacions privades que estableixen com a objectiu la recuperació del patrimoni cultural dels pobles de residència, associacions que parteixen del veïnatge o que són promogudes des de l'Administració i que es constitueixen a si mateixes amb l'objectiu de «recuperar» allò que consideren que és seu. Objecte de recuperació habitual són les esglésies de molts d'aquests pobles de muntanya que, degut als processos d'abandonament, han caigut en estats de decadència avançada.

Però també es veuen afectades per les dinàmiques que es creen a partir del discurs de referència al passat les pràctiques de la vida quotidiana dels pobles, en els àmbits més allunyats de les accions de l'Administració. Aquest fenomen es pot observar en diferents situacions, com poden ser els aplecs dels pobles, la celebració de festes majors, la cultura gastronòmica i artesanal, o en la restauració i decoració de les cases. Un cas paradigmàtic és el de les activitats de recuperació musical que s'han desenvolupat a la comarca en les últimes dècades. Al poble d'Arsèguel se celebra una trobada d'acordionistes que va néixer amb l'objectiu de recuperar l'acordió diatònic, instrument popular al Pirineu durant els segles XIX i XX. Podem trobar en diferents pobles de la comarca activitats de recuperació musical aprofitant la memòria oral dels habitants de major edat; a dia d'avui una sèrie de cançons formen part d'un repertori «tradicional» que pot sentir-se durant aplecs o festes majors, i també durant algun sopar popular. També és habitual trobar cursos de «balls tradicionals del Pirineu», especialment en aquelles festes organitzades per l'Administració.

Es pot observar la influència de la referència al passat en la decoració de les cases; més enllà dels factors de construcció i restauració a nivell de normes urbanístiques, la casa familiar s'ha constituït en si mateixa en un element de conservació. Les activitats de recuperació s'han orientat cap a la restauració d'objectes antics en una trajectòria que els va portar, oblidats, primer a les golfes o al soterrani de les cases, per tornar després a ocupar llocs destacats de la decoració. No només es tracta d'objectes, també hem de parlar d'un estil que es pot reconèixer en diferents cases i que, curiosament, supera les distincions entre les diferents categories de població existents a la comarca fruit d'una població socialment

heterogènia (J. Frigolé i C. Del Màrmol, 2005). Les diferències que podríem suposar que existeixen entre cases de segona residència de descendents d'un poble, d'habitants autòctons que mai no van marxar, o fins i tot d'un neorural que va arribar recentment al territori, no són tantes en la pràctica. Això no vol dir que en totes les cases es repeteixin els mateixos paràmetres, sinó més aviat que es tracta d'un estil difús que pot adaptar-se en cada cas a les preferències dels amos. Aquest estil el podríem descriure a partir d'elements concrets, com pot ser la valoració dels sostres de bigues, mobles i objectes de fusta, llars de foc i estufes de llenya, l'exhibició d'objectes antics restaurats, i també fotos de diferents èpoques del mateix poble al qual pertany la casa. Aquesta vocació de recuperació que es viu a les cases es tradueix en una manera particular d'ensenyar-les, podríem dir d'exhibir-les. Es pot observar que el recorregut per una casa, sobretot aquelles antigues cases dels pobles, manté un itinerari predeterminat, centrant-se el guia en determinats objectes d'interès dels quals s'explica la seva procedència o alguna anècdota. També es pot fer menció dels diferents usos de cada habitació en el passat. Els habitants de les cases solen tenir presents els usos alternatius que van tenir els diferents espais on en el present es desenvolupa la seva quotidianitat. Els objectes que són testimonis d'aquest passat passen a formar part del patrimoni familiar, i són exposats en les habitacions principals.

El discurs de referència al passat ha funcionat com un element estructurant en diferents àmbits de la realitat social. Es tracta d'activitats diverses que s'han vist afectades per aquestes tendències de valorització del passat. En molts casos ha servit per a la producció de valor en relació amb el concepte d'autenticitat, i també ha influït en l'elecció de vida d'algunes persones, en el seu desenvolupament personal i professional. En un context econòmic difícil, on les opcions de treball són escasses i les vies de comunicació dificulten l'arribada de visitants, el desenvolupament d'empreses familiars o individuals que necessiten del turisme per sobreviure està relacionat amb elements que els confereixen un valor afegit sorgit de característiques que es consideren pròpies del territori. Així podem trobar petites empreses generalment familiars que produeixen melmelades casolanes amb fruits de la zona, formatges de cabra de ramats locals, o bé activitats artesanals amb flors seques collides de les muntanyes que envolten els pobles. Alguns restaurants locals han recuperat receptes tradicionals i les exhibeixen als menús, ressaltant el seu origen i provenença. Aquest processos, com altres que he descrit, no es poden reduir a fenòmens propis del territori estudiat, però s'hi presenten adaptant-se a les característiques locals. En el cas de la gastronomia s'ha configurat un concepte de «cuina casolana», o bé de cuina de muntanya, que utilitza determinats ingredients característics del territori per crear un sabor local. El fet que un aliment sigui produït en l'establiment, o bé sigui propi del territori, confereix al menjar un major valor simbòlic. Aquestes estratègies són activament instrumentalitzades pels individus, fent èmfasi en el cultiu d'un hort propi que es pot veure des de les finestres d'un restaurant, o bé en el fet de ressaltar a la carta la procedència de determinats productes.

El discurs hegemònic de referència al passat es fa evident en les pràctiques i configura una estructura de sentiments. Per una banda, els subjectes internalitzen el passat seleccionat, glorificat i promogut per les polítiques de l'Administració, i d'aquesta manera tots els àmbits de sociabilitat queden marcats per la seva influència. Tanmateix, la selecció del passat és també contestada pels individus, promovent la proliferació de disputes en relació amb la invenció de la tradició. En altres ocasions són les iniciatives de persones particulars les que plantegen una línia de recuperació, influïent d'aquesta manera en les pràctiques de l'Administració.

Conclusió

Hem analitzat una sèrie de relacions que s'estableixen entre l'aplicació de polítiques culturals, el sosteniment d'un model econòmic i distintes dinàmiques que s'estructuren a partir d'un discurs de referència al passat. L'existència d'un model de desenvolupament econòmic orientat principalment al turisme i a la construcció és a la base dels processos de patrimonialització. L'existència recurrent de la referència al passat ha de ser entesa com a producte d'una sèrie d'interaccions entre diferents actors, globals i locals, que condicionen la producció de localitat (vegeu Appadurai, 1996). La producció de valor en relació amb la referència al passat es constitueix en una de les estratègies utilitzades per valoritzar el territori cap a l'exterior, en un intent de garantir la consolidació d'un model de desenvolupament econòmic.

Hem parlat dels processos de patrimonialització del passat que s'han desenvolupat posteriorment al fracàs d'altres models econòmics. La referència al passat està en relació amb els intents de potenciar un model econòmic orientat al turisme i que resulta una alternativa que ha estat suportada en nivells més amplis que excedeixen el territori del qual hem estat parlant. Per tant, els conflictes que es desenvolupen en relació amb la selecció del passat formen part dels diàlegs establerts i funcionen com a respostes davant un discurs hegemònic que utilitza la referència al passat com a instrument d'un discurs més ampli que proposa un model de desenvolupament del territori.

Les actuacions de l'Administració en l'àmbit de les polítiques públiques entren a formar part, en algunes ocasions, de la vida de les persones, i arriben a condicionar les seves pràctiques i experiències. M'he interessat per les maneres com aquest discurs de referència al passat no es limita als àmbits de la patrimonialització de la cultura dirigits des de l'Administració, sinó que és present en altres esferes de la vida social. Les referències al passat s'estenen en els àmbits de la vida privada de les persones i també en les activitats col·lectives, i es converteixen en un nivell dominant de les pràctiques i discursos. El suport des d'esferes de govern a un model de desenvolupament basat en el turisme suposa un èmfasi constant en les recuperacions del passat, fenomen que es pot observar com una

premissa de les polítiques de desenvolupament de plans turístics. Tanmateix, no podem reduir la referència al passat a un condicionament de les polítiques de l'Administració, sinó que cal mantenir una perspectiva àmplia que consideri diversos actors, i també els processos complexos que intervenen en la configuració d'hegemonies.

Les polítiques del Consell Comarcal orientades a la celebració i conservació del patrimoni fan èmfasi en la recuperació del passat definint que és el que ha de ser recuperat i exaltat. Considero necessari l'estudi de les polítiques d'aplicació social, ja sigui dirigides per l'Estat com per altres organitzacions supra o infranacionals, per entendre els processos que configuren una realitat local. El fet de quin tipus de polítiques es considera necessari aplicar, qui les aplica i com, i també les reaccions de les comunitats afectades, ens ofereix informació sobre la fluïdesa dels discursos que circulen en la creació d'allò local, i com els individus assimilen aquestes influències externes. Ja siguin polítiques higienistes, culturals, tecnològiques o de salubritat, totes han estat dissenyades per alterar les condicions de vida d'una comunitat, i per tant afecten la construcció mateixa de la societat.

Bibliografia

APPADURAI, A. (1996). *Modernity at large. Cultural dimensions of globalization*. Londres: University of Minnesota Press.

FRIGOLÉ REIXACH, J. (2005). *Dones que anaven pel món. Estudi etnogràfic de les trementinaires de la Vall de la Vansa i Tuixent (Alt Urgell)*. Barcelona: Temes d'etnologia de Catalunya, 12.

GARCIA, M.C.; i W. GENIEYS (2005). *L'invention du pays cathare. Essai sur la constitution d'un territoire imaginé*. París: L'Harmattan.

KIRSHENBLATT-GIMBLETT, B. «La cultura de les destinacions: teoritzar el patrimoni», *Revista d'etnologia de Catalunya*, 19 (novembre 2001). Generalitat de Catalunya.

PRATS, L. (1997). *Antropología y patrimonio*. Barcelona: Editorial Ariel.

RANDERIA, S. (2003). «Glocalization of law: Environmental Justice, World Bank, NGOs and the Cuning State in India», *Current sociology* (maig/juliol), vol. 51(3/4), p. 305-328.

TROUILLOT, M. R. (2003). *Global Transformations: Anthropology and the Modern World*. Nova York: Palgrave, Macmillan.